УДК 802.0 – 3/541.1

ОСОБЛИВОСТІ СЛОВОСКЛАДУ ТА ПЕРЕКЛАДУ ЛЕКСИКИ СФЕРИ ОСВІТИ США

Жирова В.Н., к.пед.н., доцент, Труш Т.М., студент

Запорізький державний університет

Лексика системи освіти взагалі та зокрема лексика системи освіти США являє собою дуже широку галузь для вивчення. Склад лексики, що відноситься до сфери освіти, так само як і склад мови взагалі, постійно змінюється, бо відбуваються зміни в самій цій сфері. З появою нових методів освіти з'являється необхідність їх назвати та відобразити в лексичному складі мови, звідси поява нових понять; і в той самий час лексика, пов'язана з методами, які більше не вживаються в реальному житті, поступово виходить з уживання, застаріває та згодом зовсім зникає зі словарного складу мови. Отже система освіти, яка є галуззю дуже багатогранною та неоднорідною, відображається в мові наявністю величезної кількості лексики, яка до неї відноситься. Ми ставимо перед собою задачу проаналізувати найбільшу кількість різноманітних лексичних одиниць, які відносяться до цієї галузі, постаратися встановити між ними всілякі взаємозв'язки і зробити відповідні висновки. Для нашого дослідження ми використали велику кількість неологізмів, пов'язаних зі сферою освіти. Більшість з них ми взяли зі словника Зацного Ю.А. [1], який базується на матеріалах англомовних журналів останніх років, та з англо-російського лінгвокраїнознавчого словника "Американа"[2]. Ми також користувалися матеріалами журналів "Newsweek" [3], [4] та "The Economist" [5], [6], де були знайдені лексичні одиниці, які ще не відображені в словниках англійської мови. Аналізуючи цю лексику, ми не користувались якоюсь певною класифікацією, нашою головною задачею було розглянути та проаналізувати її з усіх можливих боків, для того, щоб, у зв'язку з цим, зробити певні висновки, якими можна буде користуватися в подальшому розгляді цієї проблеми.

Найбільш розумним буде почати наше дослідження з лексики, яка не має яких-небудь певних особливостей. Хоча більша частина лексики, що ми аналізуємо, представляє собою неологізми, в наше дослідження ми включили також деяку кількість слів, що не є неологізмами і що представляють собою стилістично нейтральні одиниці. Так, сюди можна віднести таке слово як **pre-school**, яке перекладається на українську мову як "дошкільний заклад для дітей". Незважаючи на те, що аналогічне явище існує і в українській системі освіти, воно не передається в українській мові одним словом. В англійській мові це слово утворюється за допомогою префікса **pre-**, який в інших випадках міг би передаватися на українську мову префіксом *перед-* (передранковий, передсмертний), але в даному випадку слово, утворене за допомогою афіксації, в українській мові за еквівалент має словосполучення. Від слова **pre-school** в англійській мові було утворене ще одне слово, також за допомогою афіксації, - **pre-schooler**. Виходячи з того, що слово, від якого воно утворилось, не має в українській мові еквівалента, вираженого одним словом, слово **pre-schooler** також перекладається словосполученням – дитина дошкільного віку.

Взагалі слово **school** є основою для багатьох слів та словосполучень, пов'язаних з системою освіти. Наприклад, **parochial school** (приходська школа) або **charter school** (чартерна школа). У другому випадку перша частина словосполучення перекладається на українську мову за допомогою транскрипції спільно з транслітерацією. Цей засіб перекладу може бути виправданий тим, що, якщо приходська школа є поняттям давно відомим, то **charter school** є неологізмом в англійській мові, значення якого невідомо більшій кількості носіїв української мови. Отже, це свого роду реалія, яка є водночас неологізмом, а найбільш прийнятним засобом передачі реалії є транскрипція (транслітерація). До цієї ж групи слів, тобто тих, компонентом яких є слово **school**, можна віднести також і **training school**, яке перекладається як "спецінтернат для неповнолітніх правопорушників". Як і у випадку зі словом **pre-school**, дане поняття передається словосполученням, яке існує в українській мові, в англійській мові різниця між цими двома словами полягає у засобах їх словотворення: у випадку з **pre-school** – це афіксація, а у випадку з **training school** – словоскладання.

У деяких випадках слова, головним компонентом яких є слово **school**, відносяться не до іменників, як це було у попередніх прикладах, а до дієслів. Так, наприклад, слово **homeschool** має значення - самому навчати своїх дітей, не посилати їх до школи (про батьків). Через те, що такий метод навчання, якщо і практикується в Україні, то не відображений в українській мові, йому неможливо знайти постійний еквівалент і тому доводиться передавати його описово. **Homeschool** стає основою для утворення нового слова, що означає виконавця цієї дії: **homeschooler** – батько та мати, які навчають своїх дітей вдома. Це

нове слово утворюється за допомогою суфікса –**er**, який завжди використовується для позначення виконавця дії.

У системі освіти США існує також таке поняття як **hot-house children**, тобто діти, яких навчають із застосуванням інтенсивних методів навчання і розвитку їх інтелектуальних здібностей у ранньому віці. Утворене шляхом словоскладання, це словосполучення передається в українській мові шляхом описового перекладу, бо не має еквівалента, який би повністю відображав його значення. Перший компонент даного словосполучення трохи пізніше використовується для утворення нових слів, при цьому, в першому випадку, використовується уже відомий нам компонент **school: hot-house school** – учбовий заклад для талановитих дітей (з інтенсивними методами розвинення їх здібностей), а в другому – суфікс –**ing: hot-housing** – інтенсивні методи навчання, максимального розвинення здібностей дітей. Наведемо приклад ще одного типу навчальних закладів США, що має у своїй назві компонент **school**: **opt out school** – навчальний заклад, який фінансується не місцевою владою, а центральним урядом. У системі освіти України такі навчальні заклади окремо не виділяються і через це не мають конкретної назви, отже нам нічого не залишається, як перекладати і це словосполучення описово; перший його компонент, взятий окремо, являє собою дієслово **opt out** і означає – стати незалежним, вийти з підпорядкування місцевої влади (у відношенні до навчального закладу), що і допомагає нам адекватно перекласти дане словосполучення.

Щодо слова **school** слід також зазначити, що воно не завжди, хоча і у більшості випадків, є головним словом у словосполученні. Так, наприклад, у словосполученні **school voucher** слово **school** виступає лише означенням до слова **voucher**. Щодо перекладу даного словосполучення на українську мову, треба сказати, що, через те, що воно є неологізмом для англійської мови і водночас реалією, його переклад представляє собою досить складну проблему, отже ми вирішили і в цьому випадку удатися до описового перекладу, а саме - документи (ваучери), що дозволяють батькам вибирати школу для своєї дитини. У зв'язку з тим, що ця методика ще не впроваджена у системі освіти США як постійне явище, вона має своїх супротивників та прибічників, отже з'являється ще один неологізм - **voucher-supporter**, що означає прибічника ваучерної системи в школах. Це слово цікаве тим, що для його утворення було використано не один, а два засоби словотворення, а саме словоскладання (**voucher + support**) та афіксація (**support + er**).

Через те, що система освіти США характерна своєю різноманітністю і неоднорідністю, вона відрізняється від системи освіти України наявністю великої кількості різних видів навчальних закладів, які не мають аналогів в Україні. Трохи вище ми вже характеризували деякі назви навчальних закладів США, що мають у своєму складі слово **school**, далі ми наведемо ще декілька прикладів назв навчальних закладів. Так, наприклад, до цієї лексики можна віднести **City Technology College,** який має значення середнього спеціального навчального закладу в центральних районах міста, особливо для іммігрантів. При перекладі цієї назви ми знову звертаємося до описового перекладу, бо ніякий інший засіб не розкриє повного значення назви цього навчального закладу. Взагалі при перекладі назв навчальних закладів ми будемо звертатись лише до описового перекладу, бо через те, що вони не мають аналогів у самій системі освіти України, вони не можуть бути відображені в українській мові. Тому ми більше уваги приділемо не засобам їх перекладу, а їх утворенню. Наприклад, середній спеціальний навчальний заклад у США має назву **Ju-Co**. Це слово є абревіатурою, утвореною від словосполучення **Junior College** шляхом телескопії, тобто через скорочення основ його головних компонентів. Такий самий засіб словотворення використовується також і при утворенні слова **polyversity** (незалежний (приватний) вищий навчальний заклад), друга частина якого (**-versity**) являє собою скорочену основу слова **University**. Цікавим, з точки зору утворення, є навчальний заклад під назвою **Magnet**, що перекладається як спеціалізована середня школа, школа з поглибленим вивченням певних наук, дисциплін. Початково, слово **magnet** має значення магніту, отже в цьому випадку мова іде не про утворення нового слова, а про придбання уже існуючим словом нового значення. З усіх напрямів утворення нового значення в даному випадку ми маємо справу з "перетермінологізацією", що означає, як уже було зазначено вище, міграцію слова з однієї терміносистеми в іншу. Слово **Magnet** у значенні спеціалізованої середньої школи, у свою чергу, стає основою для утворення шляхом афіксації нового слова, вираженого дієсловом: **magnetize** – створювати спеціалізовану школу, робити (школу) спеціалізованою. Суфікс –**ize** в англійській мові взагалі використовується для утворення дієслів від іменників. Слід також зазначити, що іноді, хоча і дуже рідко, американські реалії, що означають навчальні заклади США, можуть перекладатися шляхом калькування, але потребують подальшого пояснення. Сюди можна віднести Лігу плюща (**Ivy League**), під якою розуміється група найпрестижніших приватних коледжів та університетів північного сходу США, та «Сімь сестер» (**Seven Sisters**) - асоціація найстаріших та найпрестижніших жіночих коледжів**. Ivy League**, у свою чергу, стає основою для утворення за допомогою афіксації (суфікса –**er**) нового розмовного слова, яке також перекладається за допомогою калькування у супроводі з описовим перекладом: **Ivy Leaguer** – розм. «плющовий» – випускник одного з університетів, що входять до Ліги плюща. Шляхом калькування перекладається також **Free university** - "вільний університет", під яким розуміють дискусійний клуб, що утворюється студентами в знак протесту проти освіти, яка не відповідає

їх інтересам. Синонімом **Free university** в англійській мові є **Experimental college,** який так само перекладається як "вільний університет".

Далі ми зупинемо нашу увагу на тому, що в англійській мові існує досить велика кількість слів, пов'язаних із системою освіти, які, на зразок слова **school**, представляють собою головний або другорядний компонент слів (словосполучень), пов'язаних з цією ж системою. Наприклад, за допомогою слова **education** утворюються такі словосполучення, як **far-reaching education** (освіта, яка здатна викликати серйозні наслідки) та **lower-level education** (освіта, що надається на низькому рівні). Ці два словосполучення, які відображають негативні сторони деяких методів навчання, передаються в українській мові описово, через те, що українська мова не є такою гнучкою, як англійська, що не дозволяє за допомогою одного слова-означення відобразити значення всього словосполучення. Слово **education**, представлене у вигляді скороченої основи (**edu-**), є одним із компонентів слів, утворених шляхом телескопії: **educrat** – адміністратор у системі освіти (у сучасній англійській мові суфікс –**crat** використовується для утворення іменників зі значенням "людини, яка має певну владу; високопосадового урядовця"; **edu-** в даному випадку означає, в якій саме сфері ця людина має владу), **edutainment** (**education** + **entertainment**) – навчально-розважальний (про матеріал, програму). Слово **edutainment**, у свою чергу, стає одним із компонентів при утворенні деяких словосполучень, таких як **edutainment center** – дитячий куток, дитяча кімната (з розважально-пізнавальними іграми та матеріалом), **edutainment game** – розважально-пізнавальна гра, **edutainment software** – комп'ютерна програма для розважально-пізнавальних ігор (програм) для дітей. Переклад цих словосполучень не являє собою великої проблеми, бо вони мають постійні еквіваленти в українській мові. Лише словосполучення **edutainment software** перекладається трохи громіздко, що більше схоже на описовий переклад; переклад комп'ютерної лексики взагалі потребує більш досконалого дослідження.

До слів, що можуть бути компонентами словосполучень, пов'язаних із системою освіти, слід також віднести слово **credit**. Це слово в англійській мові має два значення: перше значення належить до нейтральної лексики англійської мови – це залік, а друге – до розмовної – вищий бал на іспиті. При утворенні словосполучень з цим словом, на увазі мається перше з його значень, саме це і береться до уваги при перекладі даних словосполучень на українську мову. Отже, **credit hour** перекладається як залікова година, що означає 50 хвилин аудиторних занять на тиждень, а **credit student** – як студент, що здає іспити (отже і заліки), що відрізняє його від вільного слухача (**auditor**).

Аналогічно утворюються словосполучення зі словом **campus**. Як і слово **credit** слово **campus** має два значення, одне з яких нейтральне – студентське містечко, а друге розмовне - університет, коледж. Використання його при утворенні словосполучень вказує на те, що те чи інше явище пов'язане зі студентським життям. Так, наприклад, **campus English** означає **"**студентський жаргон", а **campus paper –** університетську газету. Переклад цих словосполучень не являє собою серйозну проблему. Слово **campus** може стати основою для утворення прикметника шляхом афіксації. Додаток суфікса –**less**, який означає відсутність якості, сприяє утворенню прикметника **campusless**, значення якого стає зрозумілим лише у сполученні зі словом **college. Campusless college** означає учбовий заклад, навчання в якому проводиться через комп'ютер (тобто через Інтернет), і може бути переведений як "навчання за допомогою комп'ютерної техніки."

Взагалі, останнім часом, з розвитком комп'ютерної техніки з'являється дуже багато нових технологій та методів роботи, у тому числі і у сфері освіти. Це призводить до необхідності утворення нових лексичних одиниць для відображення цих технологій та методів у мові. Лексичні одиниці, пов'язані з цим явищем, які вже існують в англійській мові, ще не мають постійних еквівалентів в українській мові, через те, що Україна не має аналогів в своїй системі освіти. Тому переклад цих лексичних одиниць встає перед перекладачем серйозною проблемою. Про відношення того чи іншого слова до лексики, пов'язаної із комп'ютерною технікою, можна дізнатися через його складові. У більшості випадків такі слова або словосполучення мають у своєму складі такі компоненти як **cyber**, **online**, **virtual** та **web**. Почнемо наш аналіз з найпростіших з цих слів.

Слова, першим компонентом яких є **cyber**, досить просто зрозуміти та трохи важче знайти їм еквіваленти в українській мові. Наприклад, слово **cyberschool** перекладається як освіта, навчання за допомогою комп'ютерної техніки (через Інтернет), особливо вдома. Слово **school** у даному випадку навіть не означає навчальний заклад, бо при навчанні через комп'ютер не може бути мови про заклади у прямому розумінні цього слова. Синонімами цього слова можуть виступати згаданий раніше **campusless college**, а також слова **cyberstudy** та **online education ("e-learning")**, які мають таке саме значення. Взагалі, щодо лексики, пов'язаної з комп'ютерними технологіями в системі освіти, слід зазначити, що одне й те саме поняття може бути відображене в мові не однією, а декількома лексичними одиницями. Словосполучення типу **virtual university** має майже таке ж саме значення, як і **cyberschool**, але у відношенні лише до вищої освіти. Щодо його перекладу, то, навіть, якщо дане словосполучення перекласти шляхом калькування (віртуальний університет), його зміст буде досить зрозумілим носіям української мови, хоча вони і не знайомі з подібним методом навчання.

Слова типу **cyberlecture** також досить просто зрозуміти і не складно перевести на українську мову, але лише описово – лекції, що проводяться через комп'ютер (через Інтернет). Для того, щоб назвати вчителів, які проводять заняття за допомогою комп'ютерних технологій, в англійській мові були утворені такі слова, як **cybereducator** та **online teacher,** які також не мають еквівалентів в українській мові, і тому мають перекладатися також описово, а саме як "педагоги, що навчають через комп'ютер (через Інтернет)". Навчальні програми, які вживаються для проведення навчального процесу через комп'ютер в англійській мові можуть носити назву **online programs** або **web-based courses**. І те і інше слово мають абсолютно однакове значення, але складаються з зовсім різних компонентів. Різновидом таких навчальних програм є **online degree programs**, які характеризуються тим, що після їх закінчення людині надається ступінь.

Одержання вищої освіти та вчених ступенів заочно, за допомогою сучасних засобів телекомунікацій, комп'ютерних інформаційних систем має в англійській мові ще одну назву, яка на перший погляд не відображає того, що цей процес відбувається за допомогою комп'ютерних технологій – це **distance learning**, що можна зрозуміти просто як "заочне навчання". При відкиданні суфікса –**ing** та приєднанні суфікса –**er**, що означає виконавця дії, ми получаємо нове словосполучення - **distance learner**, що служить для означення людини, яка здобуває вищу освіту та вчені ступені заочно, за допомогою сучасних засобів телекомунікацій, комп'ютерних інформаційних систем.

Слід зазначити, що при навчанні через комп'ютер надаються такі самі різновиди вчених ступенів, як і при традиційних методах навчання, але називаються вони **online degrees**; це не відображається на їх якості, а лише вказує на те, яким шляхом вони були здобуті, тому і перекладатися вони повинні як "ступені, здобуті після закінчення навчання за допомогою комп'ютерних технологій". Прикладом таких ступенів може служити **online engineering degree,** що означає "ступінь з технічних наук, здобутий в результаті навчання через комп'ютер". Дипломи, що отримують після закінчення таких наукових програм, також мало чим відрізняються від традиційних, але мають назву так званих "цифрових" дипломів, які в англійській мові, як і більшість лексичних одиниць, пов'язаних з комп'ютерними технологіями, мають не одне слово для їх позначення, це - **digital diploma** та **dot-com diploma**.

У системі освіти комп'ютерні технології служать не лише для отримання освіти, але й для ознайомлення з навчальними закладами, в яких можливо получити освіту традиційними методами. Такими словами, як **college.com, virtual college tour** та **campus.com tour**, називають сторінки в Інтернеті, які надають детальну інформацію про американські коледжі. Ця інформація необхідна людям, які збираються вступити до коледжу, але не можуть вибрати, до якого саме. Інформація про навчальні заклади, яку містить Інтернет, є дуже детальною та правдивою, що допомагає зробити правильний вибір.

У сучасній англійській мові останнім часом з'явилось багато нових лексичних одиниць, але не для того, щоб позначити нові явища, а для того, щоб назвати явища, які існували і раніше, але не були відображені в мові. До таких слів можна віднести, наприклад, **mentee** та **tutee.** Обидва ці слова утворились від слів, що уже довгий час існують у мові, а саме від **mentor** (наставник) та **tutor** (репетитор) відповідно. Для утворення цих слів був використаний засіб афіксації: спочатку був відкинутий суфікс –**or**, що означає виконавця дії та доданий суфікс -**ee**, який звичайно використовується для називання особи, на яку направлена дія; саме цей фактор і треба брати до уваги при перекладі даних слів на українську мову. Отже **mentee** перекладається як учень, той, хто проходить стажування, навчається під керівництвом певної особи, а **tutee** - як учень, студент, якого навчає приватний викладач. При перекладі обох слів ми використали описовий переклад через те, що не знайшли їм постійних еквівалентів в українській мові.

Наведемо ще декілька прикладів щодо лексики, яка з'явилася в англійській мові лише останнім часом, в той час, коли поняття, які вона означає, існують вже досить давно. До такої лексики може належати словосполучення **open classroom.** Воно означає навчання дітей у початковій школі шляхом вільного спілкування, обговорення матеріалу, що пізнається дітьми і так само, тобто шляхом описового перекладу, перекладається на українську мову, бо, хоча в Україні і існує аналогічна практика, українська мова не має одного слова або словосполучення, яке б його означало.

До того ж розряду лексики належать словосполучення **social promotion** (практика переведення учня, який не склав іспитів, у наступний клас) та **open-book exam** (іспит з «відкритою книжкою» – коли студент може користуватися справочною літературою). Відмінність цих словосполучень від словосполучення **open classroom** заключається у тому, що те, що вони насправді означають, не практикується в українській системі освіти, а тому їх складніше перекласти. Отже, в першому випадку ми припустилися до описового перекладу, а у другому – до калькування, яке обов'язково повинно супроводжуватись пояснюванням. Іноді значення неологізмів можуть повністю співпадати з уже існуючими поняттями в українській мові. Так, наприклад, **student card**, має значення студентського квитка, в обох мовах він означає документ, який дає право на пільги, знижки (на купівлю певних речей, відвідання видовищ, користування транспортом); у цьому випадку при перекладі досить звернутися до калькування, щоб повністю відобразити значення лексичної одиниці.

Неологізми не завжди утворюються для називання нового явища або явища, що досі не було відображено в мові, іноді вони є лише синонімами до слів, які вже довгий час існують у мові. Як приклад можна привести такі слова, як **facilitator** та **entry-level**. Слово **facilitator** є синонімом таких відомих слів, як **teacher** та **educator**, і може так само перекладатися як викладач, але беручи до уваги те, що воно утворилося від слова **facilitate** (полегшувати, сприяти), причому був використаний засіб афіксації (суфікс **–or**, як і **-er**, використовується для називання виконавця дії), цей фактор повинен бути відображений при перекладі; отже **facilitator** перекладається як викладач, наставник, той, хто надає допомогу в процесі оволодіння знаннями, навичками. Щодо слова **entry-level,** воно також має синоніми в сучасній англійській мові такі, як **basic, initial, elementary**, і через це має такі самі значення при перекладі, а саме: початковий, елементарний, базовий (про курс, програму).

Наше попереднє дослідження показало, що більшість лексики, пов'язаної з системою освіти, являє собою іменники; на другому місці за частотністю ідуть прикметники та дієслова, але вони зустрічаються набагато рідше. При утворенні прикметників та дієслів використовуються такі самі засоби словотворення, як і при утворенні іменників, серед яких найбільш продуктивними є афіксація та словоскладання. Наведемо декілька прикладів з цього приводу: прикметник **untenured** утворився від іменника **tenure** (перебування на посаді, строк повноважень) шляхом афіксації при використанні заперечного префікса **un-** та суфікса **–ed**; у результаті з'явилося нове слово, що означає і перекладається на українську мову як "такий, що не має штатної посади на все життя (про викладача університету)".

Дієслово **underachieve** також утворилось шляхом афіксації (префікс **under-**, який має значення *не досить*) і перекладається як вчитися (в школі, коледжі) значно гірше своїх можливостей. При утворенні як прикметників, так і дієслів не менш часто використовується засіб словоскладання: прикметник **knowledge-intensive** (такий, що потребує наукових знань, високої професійної кваліфікації, яка базується на наукових знаннях (про виробництво)), дієслово **milk round** (возити представників фірм, компаній до вищих навчальних закладів з метою відбору випускників для роботи в цих фірмах). Іноді використовуються ці обидва засоби словотворення одночасно для утворення нового слова. Прикладом може служити прикметник **learning-disabled**, що перекладається як "нездібний до навчання у зв'язку з розумовою відсталістю; неповноцінний у відношенні розуму, інтелекту (про людину)".

Слід зазначити, що нові слова можуть утворюватись і іншими менш продуктивними засобами. Наприклад, дієслово **statement** у значенні "робити висновок про те, що дитина потребує навчання в спеціальних школах (у зв'язку з психічними або фізичними дефектами)", утворилось шляхом конверсії від іменника **statement** (заява, повідомлення). Слід звернути увагу на те, що всі вищезазначені слова перекладаються шляхом описового перекладу, що говорить про відсутність їх еквівалентів в українській мові.

Важливе місце в лексиці системи освіти займають різного роду абревіатури. У системі освіти США вони можуть означати різноманітні тести, програми, асоціації та інше. Їх особливість полягає в тому, що вони не мають аналогів в українській системі освіти, а тому являють собою досить складні одиниці перекладу. Особливістю їх перекладу є те, що вони, в більшості випадків, не можуть перекладатися абревіатурами, бо будуть незрозумілими українському читачеві, а описовий переклад також для них не бажаний, тому що, як до перекладу абревіатур, він був би дуже громіздким, отже задача перекладача – підібрати адекватний і найбільш зручний варіант перекладу.

Наведемо ряд прикладів щодо перекладу американських абревіатур. Так, відомі абревіатури **SAT** (**Scholastic Aptitude Test**) та **GPA** (**grade point average**) перекладаються на українську мову як "відбірковий тест та середній бал", тобто відповідностями, які існують в українській мові, але вони не повністю відповідають значенню англійських термінів. Складніше, коли в українській мові неможливо знайти зовсім ніякої відповідності. У більшості таких випадків перекладачі удаються до прийому калькування повної форми даної абревіатури, за умовою, що при цьому розкриється її значення. Як приклади можна привести такі слова як **CLEP (College Level Examination Program)**– програма іспитів екстернату коледжу, **AAUP (American Association of University Professors)** – Американська Асоціація університетських професорів та **PTA (Parent-Teacher Association)** – Асоціація батьків та вчителів (виконує роль опікунської ради). Але калькування не завжди достатньо для того, щоб розкрити повний зміст абревіатури, у цьому випадку воно може супроводжуватись поясненням: **ACT (American College Test)** перекладається як тест американського коледжу, але цього не достатньо, щоб зрозуміти його зміст, і тому треба пояснити, що він складається при вступі або при переході з одного університету в інший.

Цікавою з точки зору перекладу є абревіатура **TOEFL**, що розшифровується як **Test of English as a Foreign Language.** При перекладі шляхом калькування ми получаємо – тест з англійської мови як іноземної, тобто для іноземних студентів, але іноді ми можемо зустріти абревіатуру ТОЕФЛ, яка утворилась шляхом транслітерації англійської абревіатури. Використання такого засобу при перекладі абревіатури вказує на те, що дана абревіатура добре відома українському читачеві.

Іноді при перекладі абревіатур навіть калькування (не описовий переклад) призводить до появи дуже громіздкого словосполучення важкого для сприйняття; у цьому випадку деякі слова можуть бути випущені, але лише за умовою, що це не вплине на зміст. Так, наприклад, абревіатура **SLMA (Student Loan Marketing Association)** перекладається як Асоціація студентських кредитів, при цьому слово **Marketing** випускається і не використовується при перекладі.

Під кінець треба зазначити, що іноді, хоча і не досить часто, при перекладі абревіатур доводиться використовувати описовий переклад, бо ніякий інший засіб перекладу не відображає повного змісту даної абревіатури. Так, **NDEA loans (National Defense Education Act loans)** перекладаються як займи, що виділяються студентам згідно з законом про підготовку кадрів для національної оборони. А іноді навіть описовий переклад повинен супроводжуватись поясненням для повного розкриття змісту абревіатури: **AAUW (American Association of University Women)** перекладається як Американська Асоціація жінок, що навчалися в університетах, і потребує такого пояснення, що метою її є заохочення жінок до отримання вищої освіти.

Важливо зазначити, що до лексики системи освіти можуть також відноситись лексичні одиниці, які є представниками розмовної лексики. У більшості випадків ця лексика ілюструє не ті явища, що відносяться безпосередньо до навчального процесу, а ті, що пов'язані з проведенням студентами вільного часу. В англійській мові нещодавно з'явилось таке поняття, як **preppy-speak (preppy-talk)**, що означає "жаргон підлітків, особливо учнів приватних шкіл в США", при утворенні якого був використаний засіб словоскладання.

Студентське життя американців відрізняється від українського існуванням різноманітних студентських братств, клубів та земляцтв. Так, наприклад, **fraternity** має значення студентського чоловічого братства або земляцтва. Існує декілька синонімів, що означають жіночі общини та клуби або земляцтва, наприклад, **sorority** – жіноча община, земляцтво (в університеті і т.п.) або **sorosis** – жіноче товариство, жіночий клуб. У більшості випадків ці студентські товариства називаються буквами грецького алфавіту, а тому, разом узяті, вони називаються **Greek-letter fraternities,** а в розмовній мові ця назва скорочується до **the Greeks**. Більша частина розмовної лексики, пов'язаної із діяльністю цих товариств, представляє собою не нещодавно утворену лексику, а слова, що давно укоренилися в англійській мові, але придбали нове значення. Так, наприклад, слово **tea** на студентському жаргоні має значення вечірки в жіночому студентському товаристві, на яку не допускаються особи чоловічої статі; вечірка, на яку запрошуються лише хлопці без дівчат, особливо в коледжі, носить назву **smoker**.

Слово **pledge,** яке перш за все має значення залогу або обіцянки, також використовується в студентському жаргоні і має не одне, а навіть два значення: по-перше, це "обіцянка вступити до таємного студентського товариства", а по-друге - "студент, який дав обіцянку вступити до таємного товариства". Слово **pledge**, у свою чергу, стає основою для утворення за допомогою афіксації (суфікс –**ing**) ще одного розмовного слова – **pledging,** яке перекладається на українську мову як випробний період для студента, який дав обіцянку вступити до таємного товариства. Це слово має синонім, який також належить до студентського жаргону - це слово **hazing**, яке має абсолютно таке саме значення і так само перекладається на українську мову. Для утворення цього слова було використано дієслово **haze** (виснажувати працею, доручати найскладнішу роботу), яке належить до нейтральної лексики англійської мови. Під обома цими словами, а саме **pledging** та **hazing,** мають на увазі виконання доручень та кепкування з новачка.

Але хоча більшість таких жаргонізмів не була спеціально утворена, як це показано в попередніх прикладах, деякі з них існують лише саме як жаргонізми і не мають іншого нейтрального значення. Наприклад, слово **hellweek** має лише одне значення, а саме - тиждень особливо жорстоких випробувань для студента, який вступає до братства. Воно було утворене шляхом словоскладання від двох іменників, зміст яких допомагає зрозуміти зміст нового слова та адекватно перекласти його на українську мову.

Таким чином, у лексиці сфери освіти, як і в лексиці взагалі, найбільш продуктивним є засіб афіксації, який може використовуватися як окремо, так і разом з іншими засобами словотворення. При утворенні проаналізованих нами слів були також використані такі засоби, як словоскладання, конверсія, словоутворення за аналогією та абревіація. При перекладі даної лексики, головним чином, використовувались еквіваленти слів, якщо вони звичайно існують в українській мові. Якщо ж таких еквівалентів в українській мові немає, що може бути в разі відсутності даного явища в українській системі освіти, при перекладі ми удавались, головним чином, до калькування, транскрипції та описового перекладу. Складними, з точки зору перекладу, є лексичні одиниці, утворені шляхом абревіації, а також ті, що відносяться до розмовної лексики, в цьому випадку проблема полягає в передачі лексичної зниженості даних лексичних одиниць.

ЛІТЕРАТУРА

1. Зацный Ю.А. Англо-русский словарь новых слов и словосочетаний (рубеж столетий). – Запорожье: Изд-во ЗГУ, 2000. – 243 с.
2. Американа: Англо-русский лингвострановедческий словарь. 2000 словарных статей. – Смоленск: Полиграмма, 1996. – 1185с.
3. Mcginn D. College Online // Newsweek. – 2000. – April 24. – P. 52 – 60.
4. McCormick J. The New School // Newsweek. – 2000. – April 24. – P. 62 – 63.
5. Education in California: Stand in Line // The Economist. – 2000. – January 29 – February 4. – P. 17 – 18.
6. V-Day for Vouchers? // The Economist. – 2000. – July 15 – 21. – P. 21 – 24.